

Аасынгый саараланытыңгар дүйнөүүсүндө Унук Хотугу сир бро-
йоонармы АПК-түн сандылып
науканын хааччыныга Бүтүн Рес-
публикары конференция буолан аас-
ынта. Конференция плenарный
мунисьзар иштепинерлэрди Россия
Тында ханааныстыбатын наука-
тын академиятын Сибирьдээзи от-
деленинеткин президиумуну председа-
тель академик П. Гончаров, Россия
Наукаларын академиятын Си-
бирьдээзи отделениеткин Саха си-
рийнээни научной институтин президиуму-
нун председателе, Россия Наука-

дарын академилтын корреспондент-члнин В. Ларинов, «Саха газ» ИПХ генераллык директора, экономический наука доктора И. Матвеев, Саха сиризээн Биология институтттан академиян корреспондент-члннээ Г. Денисов, Дьюкуускийн хайдаамь Тыа ханаайыстыбатын институттун ректора, исторический наука кандидата И. Сивцев, тыа ханаайыстыбатын наукачын доктора А. Мухачев, «Ситим» Сахаагро-научный производство ассоциациянын председатель Е. Пестриков, кономическая наука кандидата С.

Емельянов уодай, онгорбуттар
Конференция кыттылаахтар
Покровскайдаабы ОПХ үзүүнүн кы-
тары билгисинттар. Ити кийин
тэн балтараа нүүр үстөттөв конфе-
ренции иккى секцияя — үүзээй
секцияя уоннаа суюу шиттити
секцияя дээрээргээ — хайдынан үз-
лэхбиз.

Бүгүн биңнің сүебү жиһинде секцияның ұлттық «Кызы» ханымат сурайуутын кылтасан бәзестенінді.

Хотугу боруода б а р ы ң ы биэриэн сөп

сай Федерация атын регионалыгар кизиң хамсааныны ылбатта. Холмогор сүөбүтүн гөлшити-фриз боруудатын нытта үүнчелгиди Дьокуускай куюрат аттынаны ханаайыстыбаларга балача жөндиүүстүрүп. Тобо дистерхэ, бу ханаайыстыбаларга сүйүү айылмыхан башта, аттытарга холостоххарый учугчай. Покровскандавы ОПХ ханаайыстыбаларынан мыйталлабыт оныт көрдөрөрүнэн, бу боруудалары тиксиининдерин түмүгэр 7 сыйл устартар үүт ыяма бинир ышахтан 377 кг үрдүүре сини-ниллинибиз.

Симменталь боруодаты түтүллар зөвдүйлөр гол-
штины-фраз боруодатын одустарыгар 4 ханаайтыбы
бәрәбиәрләммит. Онтот айрыш боруодаты-
гар 14 ханаайтыбы опыкка туруоруллубута. Ол
түмүгәр 3000 ханн булкаанынаах сүңү ылышлыбыта.
Түмүгәр Уус-Алдан оройбонун «Лен» сөз-
хөнүгөр уонна «Мәндигиттәзи» ОПХ-да айрыш-
симменталь боруодалара одохтоох симменталлартан
үүтүн смытьын уонна ынах синини хаачыстыбы-
тынан үчүгэй көрдерүүләммиттэрэ. Ити Сунтаагра
уонна Мәңг-Хангаласка ыбыллыбыт опыттарынан
күннөт дакаастамыста.

Саха сирин уүнү хотууг өртүгөр салға боруудалары үчкөнчүү процесна уйн эволюциончай характерданар. Ити хотууг сир экстремальчай айылду-эклимат уратылсыздана уонка толоругута суюх айылды баязтышан бынаарыллар.

Саха Республикасынан сүйөн интиштегер племен-
ной дыялаланы тәрийига быбыл Сокуон ылымтыбы-
га. Бу Сокуон бынымынан, республика территори-
онитыгар сүйөн интиштин племенной дыялалтын са-
ныннарыыга бирин налим политика олохтонно.
Онуоха бас бидин хаңа да коругутгон тутулуга
суюх уз ыштыллыкава.

Ынах сүөфүгэ племенной үзэ 2000 сүлтга дизри
анал сыйаллаах программа быннытынан Дьюкуус-
тайдаацы тыя хајаайыстыбатын научной-чинчийэр
институтуны научной сотруднической работы льзаа.
Бу программа быннытынан, республика сүрүн бу-
руудаларынан симменталь уонна холмогор борууда-
лаара авыллаллар. Ыбыллар үзэ түмүгүүн, хол-
могор боруудатынан ынахтан сүлтга 3500—3800,
жотон симментальтан 2500—3000 кг уут ызыллынах-
лаах. Итийнээс олохтоох рецрутациятан уескатил-
либизт обустар кизигин түнчилльяхтаахтар.

Сүйөү пінгілтігөр ыбытылдар илеменней үза-
тохтообот процес. Ву үз бары ханааістыба-
раға эбзор фермаларға производствоны тәрійин
оруғуттас туттулуга суюх майдың ыңғылшылахтаах.
Балыгин тәріллібіт бағызынай ханааістыбаларға
онна кооперативтара бу хайысханан үзенін күттүен-
зектік ынтахтарына эрс суюы пінгілтін ханааі-
стыбашшың көрдөрүлләрі түпсүхтапара. Ити барыта
елевцилльдың илеменней үзенін биек

ШАХУНЬЯ БАТАРААКТАРА

Нижегородская уебалас
Ашот Акопьянц, Шахунс-
кий орбонуон 38 салстаах
фермерэ, түүрт сыл уста-

Нижегородский убалаас. Ашот Акопьян, Шахунсай кай оройбуон 38 салыстах бо бородууксузатын атылымырга арендаластын ии маканында.

фермерэ, түрт сыл устасы халбаабыстыбын тутан олордо 150 гектар сирдээх, халбашы оготорор за водтаах сүөбү ингэр фермийндах, теплицээдэх, балыктынэр-иниин котүйсэлээх, 31 ариас норчнээст техникинаах, халбаабысты

四

Хөтүү сир усулусубуатыгар сүрүү интенсивтөн эти оғорууну тұздын улахан болбомтого туар. Научный уронна ханааныстыбаций опыктар түмүн-тириң, баставан жәр практика көрдерерумен, би-нити -усулусубуатыгар ишін азар саастаң орто майдашынын 400 кг тириердизхә себебе дақастанан туар. Итинде 4000 анылым единицада ороскуоттар. Оттон бу талыллыбыст одустары 1,5 сым интэр буоллахxa, 3000 анылым единицада наада буолар. 15 ый интэрдэ 2400 анылым единицада ороскуоттар. Эти оғоруу интенсивней технологиянын тұба-тар тубалтэрә анылым ити рационугар ылар этиң 35 бырыншынын улахан буодар.

Сүйөү института сенсиятынгәр ветеринарның наука кандидата М. П. Неуструев этинде улашкан болжомтону тарта. Саха сиркәү сыйлыгы институттеги учениктердин ингариесстэрин урут да тәрдәр эт. Оттоя саха сыйлыгы норугат селекцияның түмүнгөр тәсисазыбыт ураты сыйлыгы буолар. Бу сыйлыгы бизәр етә, нымына, тирнинг ураты суолталаах тиена халықайыстыратын сырьеветунаң буыллар. Российской Федерацииң Саха сире сыйлыгы институтынгәр бастакы миңестәнни ылар.

Сылты этэ—дыштазах инвеститорлар. Од курдук, республика бекэрер этин 22 биржынышын сылты инвеститорлар. Ити сылта 10 тыңышта тоннада тэгизээр. Сылты байзэт ханаң анырыр булсан, Саха республикатыгар сыртын инвеститин рентабельноһа 20—22 биржынышта тэнгизээр. Оттон бастығ ханаавыктыбалар бу көрдөрүүнү 40—60 биржынышта тирияраззасан.

Саха сылгытын боруодаты билләр үчүгэй хвачыстыбалаах. Од эрзәри салса сайдытын ахтыйыр сорох фактордар бааллар. Маныха саха сылгытын деловой тахсульты намындын ахтыйат буолар саттаммат. 1988—1990 сүйлөргө көрдөрүү 57,3 биримдиге таңгасынти. Онон республика сыйлата 20—25 тыңынча күлүнүү сите ылбата. Од эрзәри Покровскайдацы ОПХ, «Онтом» колективиний хана-йыстыба курдук сирдөрүгэ сылты деловой тахсульты туруктаах. Бу ханаайыстыбаларга кулун деловой тахсульты сыйлата 80—85 биримдигенде таңгасын.

Төбө күлүнү мыйы азызбый? Бу башкуюраска чоңчу эшкәти бизэр билиткү да кыаллыйбат. Маныха, сүйнүнок, биз күлүннааңыны азғыллар. Биз күлүннәңдүйлөн азылдык итээжин кыпта бынчы си-базсткөх. Ол эрэри итини барытың азылдык итээ-негер эр согнуур сатаммата буоду. Ханаийсты-баларга сыйната тэрээнин ханаийсты-баний улз-лэр ирдэбильләргэ эшкәттиир гына толорулубат-тар. Күлүннааңы сорох түбэлтэлэрэ эчайшиттэн да таңаарылтыяа сөл. Итини таңынан сөстүганинах ырымылар ылар ирээттэрэ нырата суох. Вете-ринарий лабораторияллар бу өртүнэн көдүүчүствох үзүн кайран ышшашттар. Онон сыйты эчайшиттөснөн ырымыга ылларынта үгүс специалистарынан кайран етө корулубэт.

Литератураға биәт сальмонеллез апизиотологияның түттән күлүннәшкіншілік билдәр. Ити турунан В. Ф. Бутовской 1974—1990 сылларга билдәр чинчийліләри ызыпта. Итини тәйминан сылты рино-пневмонияның уонна гриппиң майдыра сабыс-санға үзөттілген зөр. Саха сирингәр убана хабардашынан ыарыбыта — саамай тарғаммыйт ыарыбы республика 17 оройуонун ханаийстыбаларыгар сыллата бозлиэтәнэр. Ортотунаң, түәрт сылта ыччат сылғы 4,9 биріріншінә ызырында. Сылғы уопсай ыарыбының түттән хабардашынан майдымы 51 биріріншінен ызлар. Ити 1989 салынан Саха сирин ишин оройуоннарыгар ызытылдыбыт чинчийләрдин дақастанар. Нам, Ханалас, Ус-Алдан, Мэгэ-Ханалас уонна Чуранчы оройуоннарын ханаийстыбаларыгар хабардашынан ыарыбы убана уксус хабапа настыйбите.

Баарым тарбандытын сүрү бариччининдең уру-
ышалда сыйдыбыт сыйлылар - бу маармы стрепти-
коктарын тарбаттымылаира буолар. Сыйлы сыйла
аңгардас бирик сиргэ шиттинг тутуллара ыармы 1.
бүүтүгөр тирнэрдэр. Итениң таңынан сөйтөөх аны-
лык итэбенэ экин ыармы сайдайтындар кылакы бирле-

Ити курдук, хотугу сир жаңайыстыбаларын төрт дъернитарымгар аналлаах башпуроғстары сүнүү иштитин секкиннат дүүзлесте.

чүтөрөр бэлэмнээн биз-
га изэсгүүнээс. оног
ин-хүүнүүн офорумтуяа.
Зайыстыгтын иргэ-
житнээс барьдта. Би-
ни 125 наимшигт уз-
нуу тутаан утыйбакна
мөхссөр. Ог эрээри үзэ-
былдааныктаа, боро-
дуулксуватны сывнатаа
намынцаа зорли үсэс-
тар.

Снимок: съасчъят
Руслан Кутовой Таджи-
кистан

Н. Монжон. Фотота.
(РНТА—ССТА).

